

Východiskové štádium odhaľovania trestných činov mravnostnej kriminality

Anotácia: Autori v predkladanej štúdií prezentujú dosiahnuté poznanie z aplikovaného výskumu, ktorého objektom bolo odhaľovanie a objasňovanie vybraných druhov trestných činov mravnostnej kriminality a predmetom ich procesy, determinanty a konštrukty. Konštatujú, že v policajnej praxi sú registrované rezervy, ktoré sú determinované absenciou transferu teoretického poznania do systému policajných činností. Osobitne sa orientujú na poznanie o východiskovom štádiu odhaľovania trestných činov mravnostnej kriminality.

Kľúčové slová: odhaľovanie, trestná činnosť mravnostnej kriminality, kriminálno-policajné poznanie, procesy odhaľovania trestnej činnosti, štádium odhaľovania trestných činov.

Úvod

Úspech kontroly mravnostnej kriminality je priamo závislý od toho, do akej miery sú príslušníci polície schopní rýchlo a včas páchané a spáchané trestné činy identifikovať a na základe toho vytvárať predpoklady na zabezpečenie neodvratnosti trestného postihu.

Štrukturálny obsah procesu odhaľovania trestných činov mravnostnej kriminality (*d'alej len „TČMK“*) je vymedzený funkčným prejavom a podstatou aktivít, ktoré kompetentné subjekty realizujú pri dosahovaní stanoveného cieľa a za využitia svojich schopností a možností. Tento obsah pragmaticky korešponduje s relatívne ontologickým a gnozeologickým charakterom identifikovaného objektu (*v procese odhaľovania ide o znaky skutkovej podstaty TČMK*). Je tomu tak preto, lebo príslušníci polície svoje aktivity cieľavedome a systémovo orientujú na objekt, a to podľa jeho konkrétnych prejavov. Týmto prístupom dosahujú zvýšenú úroveň kontroly svojej činnosti a v neposlednom rade aj vytvárajú predpoklady na ďalšie komplexnejšie účelové skúmanie týchto objektov.

Pri objektivizácii uvedeného je možné uviesť, že príslušníci polície majú vytvorené predpoklady pre realizáciu procesov odhaľovania (*legislatívne, organizačno-riadiace, strategické, taktické a metodické*). O objekte majú určité penzum vedomostí (*vyplývajúce z ich kompetencií a skúseností, resp. skúseností iných subjektov*), ktoré využívajú pri jeho postupnom identifikovaní.¹ Z uvedeného vyplýva, že odhaľovanie TČMK je možné označiť za **proces oboznamovania sa s objektom, pre ktorý sú typické fázy, a to: formulácia jeho východiska a cieľa, dosahovanie cieľa, výstup a hodnotenie.**

Z tejto načrtnutej modelovej schémy je možné uviesť, že voľba postupu pri plnení úloh (*poznávaní určených objektov*) je síce subjektívne ovplyvniteľná, nie je však ľubovoľná. Aktivity, ktoré sú v týchto postupoch subsumované, sú modifikované účelom a cieľmi, ktoré ústia do finálneho odhalenia a následného objasnenia TČMK.² Pritom si plne uvedomujeme, že kriminálno-policajné poznanie je vo svojej podstate forma *„policajnej práce – práce s ľuďmi a pre ľudí.“*

1 Východiskové štádium procesov odhaľovania TČMK

Východiskom procesov odhaľovania sú predovšetkým **úlohy, ktoré sú zo zákona povinné plniť kompetentné orgány štátnej správy v systéme policajného konania.** Tie sú rámcovo vymedzené v príslušných právnych normách, ktoré regulujú realizáciu jednotlivých policajných činností.

¹ ERNEKER, J. – PORADA, V. a kol., 2006. *Poznávaní potreb a transfer v'edec'kých poznatk' do policejní praxe*, s. 67.

² HULLOVÁ, M. a kol., 2018. *Problémy pri odhaľovaní a objasňovaní vybraných druhov mravnostnej kriminality: Záv'erečná správa*. 1. vydanie. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 326. s. Výsk. 240.

Príslušníci polície sú povinní identifikovať znaky skutkových podstát páchaných, resp. spáchaných (*vrátane TČMK*). Ako orgány štátnej správy sú príslušníci polície povinní realizáciu týchto aktivít formálno-právne zdôvodniť.³ Pri tomto zdôvodnení najfrekvencovanejšie využívajú zistené identifikačné znaky impulzov, v ktorých sú zakódované potreby a dôvody realizácie odhaľovania.⁴ Poznaním impulzu vzniká nová kriminálno-policajná situácia, pre ktorú je typická absencia informácií – potreba, ktorá môže byť odhaľovaním saturovaná.

2 Formy impulzov v procesoch odhaľovania TČMK

Impulz k realizácii odhaľovania TČMK tvorí účelovo vytvorený sumár kritérií (*dôvodov*) všeobecného a konkrétneho charakteru, ktorý príslušníci polície využívajú pri zdôvodňovaní potrieb a cieľov (*opatrenia, úkony*), a to vo vzťahu k plneniu zákonom stanovených úloh.⁵ Impulz je príčina vyvolávajúca potrebu účelovo realizovať odhaľovanie. Je určená vlastnosťami – tým, čo je dané, známe a využiteľné na dosiahnutie cieľa. Je tomu tak preto, lebo tieto vlastnosti fixujú skutočnosť (*skutočnosti*) na úrovni existencie znakov poznávaného objektu, avšak nevypovedajú komplexne o jeho javových vlastnostiach, podstate, štruktúre, súvislostiach a ďalších jeho stránkach. V nadväznosti na odhaľovanie TČMK je ako dôležitý fakt možné uviesť, že impulz na realizáciu týchto procesov vzniká a existuje objektívne a zároveň je realizátormi odhaľovania objektívne identifikovateľný. Vo vzťahu k realizácii tohto účelového poznávania možno poznamenať, že impulzy majú rozkazovací, oznamovací, regulačný, resp. iný charakter. Vo väčšine prípadov, príslušníci polície po zistení ich identity, preverovaní ich objektívnosti, pravdivosti, opodstatnenosti a využiteľnosti, realizujú náročný postup. Vzhľadom na to, že všetky formy impulzov majú informačnú podstatu, ich zber, získavanie, hodnotenie a analyzovanie (*identifikovanie*) podlieha zásadám práce s informáciami.

Pri objektivizácii uvedených konštatácií je možné využiť poznanie z praxe, z ktorého vyplýva, že vznik, existenciu a identifikovanie impulzov ovplyvňuje celý rad faktorov. Medzi objektívnymi faktormi majú dominantné postavenie okolnosti a podmienky, v ktorých vznikajú impulzy. Tieto faktory výrazným spôsobom ovplyvňujú ich prejav, signalizačnú hodnotu a ďalšie skutočnosti. Vzhľadom na to, že vznik impulzov je spájaný s predpokladaným páchaním trestnej činnosti, tieto javy sú využívané aj pri klasifikácii TČMK. Uvedená kategória kriminality a analogicky aj kriminality ako taká sa podľa spôsobu a formy prejavu člení na trestné činy páchané zjavným spôsobom a skrytým spôsobom.

Zjavný spôsob páchania TČMK väčšinou vykazuje navonok rýchlo zistiteľný následok, ktorý je spôsobený kriminálnym konaním.

³ Pri objektivizácii uvedeného je možné uviesť, že v Slovenskej republike sú rešpektované princípy práva, demokracie, slobody a humanizmu, pritom nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia je zaručená. Obmedziť ju možno iba v prípadoch ustanovených zákonom (*Základná listina práv a slobôd, Ústava SR ...*). Charakter účelovej realizácie policajných činností, ktorých objektom poznania je kriminálne konanie určitých osôb, predpokladá prelomenie tohto základného práva, a to konkrétnym zdôvodnením oprávnenosti konať vo veci. Príslušníci polície pri zdôvodňovaní tohto oprávnenia využívajú rôzne kritériá (*v prejave určitého javu – objektu*), ktoré vykazujú určitú relevanciu vo vzťahu práve k tejto poznávacej činnosti a následne ich využívajú pri zdôvodňovaní uplatnenia svojej povinnosti a pod.

⁴ HULLOVÁ, M. et al., 2015. *General Crime*, Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, s. 30.

⁵ Príslušníci polície pri zdôvodnení realizácie kriminálno-policajného poznania využívajú kritériá, ktoré majú všeobecný normatívny charakter. Sú deklaratórne vymedzené v právnych normách, ktoré upravujú právnú reguláciu realizácie procesov odhaľovania a objasňovania (*normatívne kritériá, napríklad zák. č. 171/1993 Z. z., zákon č. 301/2005 Z. z. a iné*).

Skrytý spôsob páchania trestných činov je charakterizovaný tým, že škodlivý následok tohto konania nie je bez adekvátnej činnosti zjavne rozpoznateľný (*resp. jeho prejavy sú registrované až po určitom čase*).⁶

Subjektívne faktory pri poznávaní impulzov sú determinované najmä aktívnym konaním príslušníkov polície (*v užšom zmysle slova odhaľovaním*), napríklad:

- ✓ adekvátnou akceptáciou ich osobnej a kolektívnej zodpovednosti pri plnení stanovených úloh,
- ✓ ich prístupom k iniciatívnemu plneniu stanovených úloh (*kreatívna a operatívna reakcia na vznikajúcu a vzniknutú situáciu*),
- ✓ cieľavedomosťou a systematickosťou v ich práci (*organizácia a riadenie – stratégia, taktika a metodika*),
- ✓ rozvíjaním ich profesionálneho myslenia a pod.

Výsledky aplikovaného výskumu potvrdzujú, že v policajnej praxi najfrekvencovanejším východiskom realizácie odhaľovania TČMK sú impulzy, ktoré majú podobu indikátora (*príznak, signál*) alebo podnetu. Príslušníci polície pri ich hodnotení (*klasifikovaní*) využívajú nasledujúce asociácie:

- ✓ druh impulzu, ktorý musí kompetentný príslušník polície podrobiť analýze a až potom sa môže sústrediť na hľadanie a realizovanie potrebných vhodných opatrení,
- ✓ počiatočný poznatok o objekte, na základe ktorého sa začína proces jeho poznávania,
- ✓ konkrétna forma vonkajšieho prejavu určitého objektu,
- ✓ signál, ktorý môže objektívne nasvedčovať vzniku, existencii určitej kriminálno-policajnej situácie, prípadne vyvolávať záujem alebo podozrenie zo strany príslušníka polície,
- ✓ odchýlku od normálnej situácie, ktorá je príslušníkom polície identifikovaná, napríklad je v rozpore s pravidlami regulovanými zákonom, nariadeniami a inými spoločensky akceptovanými normami.

To potvrdzuje, že príslušníci polície bez poznania dispozície svojich kompetencií nemôžu cieľavedome a systematicky plniť úlohy na úseku odhaľovania TČMK. Každú svoju aktivitu sú povinní permanentne konfrontovať so zákonom vymedzenou úlohou.

Impulzy vo forme podnetov sú základným a vo väčšine prípadov i prvotným predpokladom realizácie odhaľovania TČMK. Podnet je impulz vyvolávajúci konkrétnu poznávaciu potrebu, a to vo vzťahu k delegovaným kompetenciám. Je stavom poznania premenných veličín o objekte odhaľovania v danom časovom okamihu, bodom vstupu príslušníkov polície do realizačného systému tohto účelového poznania. Tento stav je charakterizovaný konkrétnym pôsobením okolia na činnosť príslušníkov polície.

K uvedenému je vhodné dodať, že v praxi sú registrované kriminálno-policajné situácie, v ktorých niektoré podnety vzhľadom na nízku intenzitu svojho prejavu nevyvolávajú adekvátnu zmenu tohto stavu, a preto sú pre tento systém poznávania nepodstatné. V tomto prípade možnosť identifikovania existencie podnetov a príčin ich vzniku závisí od reálnej úrovne poznania príslušníkov polície v danej problémovej oblasti. Túto skutočnosť zdôrazňujeme, lebo podnet má vo svojom obsahu charakter oficiálnosti a konkrétnosti. Na základe jeho poznania je príslušník polície povinný zahájiť odhaľovanie.

⁶ Vo vzťahu k realizácii odhaľovania je vhodné uviesť, že subjekty pri páchaní trestného činu účelovo a pomerne často vytvárajú situácie, ktoré ovplyvňujú vznik latencie. Ich snahou je vytvoriť prekážky pri rozpoznávaní obligatórných a fakultatívnych znakov skutkovej podstaty trestného činu. Napríklad eliminujú prejavy vzniknutých odrazov v materiálnom prostredí. Účelovo ovplyvňujú vznik a existenciu (*charakter*) pamäťových stôp u obetí, resp. potenciálnych svedkov. Okrem iného dokážu svojimi aktivitami ovplyvňovať rozhodovanie príslušníkov polície pri realizácii procesov odhaľovania a pod.

De facto v danej situácii realizuje poznanie už na základe informácií, ktorými disponuje iný subjekt. Napríklad základnými formami podnetov na realizáciu týchto procesov je oficiálne oznámenie o TČMK.

Príslušníci polície pri práci s podnetmi sú povinní zhodnotiť, nakoľko sú zdroje informácií v nich použité dôveryhodné (*motiv, účel, ciele prezentácie podnetu, čas, miesto, situácia, oznamovateľ, ...*).

Indikátor v procese odhaľovania TČMK je impulz, ktorého identitu určuje možný vznik povinnosti akceptovať zodpovednosť za plnenie delegovanej úlohy. Stav tejto identity určuje charakter pôsobenia príslušníkov polície na okolie. Formu indikátorov určuje „*odchýlka od zaužívaného*.“ Príslušníci polície pri identifikovaní indikátorov predovšetkým skúmajú:

- ✓ systémový model, podstatu (*vznik*) a prejav (*existenciu*), vzťahy indikátorov;
- ✓ aktivity, ktoré sú vykonané pri identifikovaní indikátorov, napríklad hľadajú odpoveď na otázku: „*Ktoré indikátory sú najčastejšie impulzom realizácie aktivít smerujúcich k poznaniu latentných trestných činov?*“ Z logiky veci vyplýva, že príslušníci polície formuláciu tejto otázky spájajú s podozrením z páchania, resp. spáchania konkrétneho trestného činu (*sexuálne zneužívanie, znásilnenie, kupliarstvo, ...*);
- ✓ opodstatnenosť aktivít, ktoré vykonávajú v procese identifikovania indikátorov; pri tomto hodnotení nachádzajú napríklad odpoveď na otázku: „*Akú pridanú hodnotu vytvoril príslušník polície pri zbere, zisťovaní a dekodovaní indikátora?*“;
- ✓ reakciu po zistení indikátorov – hľadajú odpoveď na otázky: *Kto?, Čo?, Prečo?, Kedy?, Kde?, Ako?, Čím?* a pod.

Z tohto zámeru vyplýva, že uvedené hodnotenie má predovšetkým pragmatický charakter. Príslušníci polície aplikáciou verzií identifikujú dôvody a potrebu poznávať.

Na základe výsledkov kauzálnych analýz, ktorých objektom boli úspešne realizované procesy odhaľovania TČMK je možné uviesť, že postup príslušníkov polície pri zisťovaní indikátorov pre potreby tohto špecifického poznania sa začína od:

A) *Subjektu (od osôb – osobná znalosť)*, u ktorých je možné predpokladať, že:

- ✓ pripravujú, páchajú alebo už spáchali trestnú činnosť,
- ✓ sú potenciálne obeť,
- ✓ sú potenciálni svedkovia,
- ✓ nadobudli informácie o kriminálnej udalosti sprostredkované (*mimo miesta činu*) a iní.

V týchto súvislostiach je možné uviesť, že indikátorom pre realizáciu odhaľovania TČMK sú zistené fakty alebo informácie charakterizujúce konkrétny subjekt, ktorý:

- ✓ realizuje aktivity konšpiratívne,
- ✓ je nezvestný, ukrýva sa,
- ✓ svoj životný štýl tendenčne prezentuje (*napríklad využitím masmédií*),
- ✓ bol v predchádzajúcom období právoplatne odsúdený za spáchanú úmyselnú trestnú činnosť, resp. bol (*je*) podozrivý z páchania TČMK,
- ✓ mal (*resp. má*) registrované kontakty s kriminálnym prostredím,
- ✓ je podozrivý z vyvolávania rôznych závislostí (*v určitom čase a na určitom mieste*), a to vo vzťahu k potenciálnym obetiam, s inými (*podozrivými*) subjektmi (*napríklad kontakty s pedofilmi*),
- ✓ utajuje svoje kriminálne konanie zneužitím určitých osôb (*v ústavoch*),
- ✓ realizuje aktivity v prostredí, v ktorom sa v danom čase pomerne frekventovane vyskytuje trestná činnosť (*známe spôsoby páchania trestných činov*),

- ✓ pohybuje sa v prostredí, v ktorom môže typovať objekt a predmet kriminálneho záujmu, resp. v ktorom môže realizovať veci súvisiace s páchaním trestnej činnosti; je potenciálnou obeťou trestnej činnosti,
- ✓ je zranený cudzím zavinením,
- ✓ v krátkom časovom období mení správanie, svoje zaužívané rituály a iné.

B) Objektu (spoločenstvá, inštitúcie ... – miestna znalosť) – predovšetkým na zistenie existencie príčin a podmienok, ktoré umožňujú alebo uľahčujú páchanie trestnej činnosti známymi spôsobmi (*štádiá trestných činov, trestná súčinnosť*) v určitom časopriestore a pod.

Indikátorom pre realizáciu odhaľovania sú poznané fakty alebo informácie o objektoch (*prostredí*), v ktorých:

- ✓ je predpoklad, že v ich priestoroch môže dochádzať k páchaniu trestnej činnosti známymi spôsobmi,
- ✓ sa stretávajú osoby podozrivé z trestnej činnosti,
- ✓ sa môže v súlade s existujúcim dopytom ponúkať tovar – obchod s ľuďmi, resp. je predpoklad, že sa v týchto priestoroch poskytujú sexuálne služby,
- ✓ môžu subjekty vytvárať vhodné podmienky na páchanie trestnej činnosti,
- ✓ sa môžu nachádzať osoby, po ktorých sa pátra (*podozrivé, obvinené, odsúdené ...*).

Na základe poznania, ktoré sme nadobudli v procese výskumu k uvedenému dodávame, že vo vzťahu k odhaľovaniu TČMK, príslušníci polície využívajú obidva tieto postupy buď individuálne alebo vo vzájomnej kombinácii, podľa povahy činu a formy prejavov indikátorov na konkrétnom zdroji. Pritom najfrekvencovanejšie využívajú poznanie:

- ✓ z neoficiálnych oznámení občanov (*indikátor*),
- ✓ získané aktívnou cieľavedomou, účelovou a systematickou poznávacou činnosťou,
- ✓ získané skúmaním a pozorovaním v konkrétnom prostredí,
- ✓ monitorovaním informácií poskytovaných prostredníctvom:
 - hromadných oznamovacích prostriedkov,
 - informácií zverejnených na internete,
- ✓ z analýzy ponúk služieb prostredníctvom reklám,
- ✓ z oznámení podaných štátnymi orgánmi a orgánmi samospráv,
- ✓ z povinných oznámení súvisiacich s výkonom povolania (*v oblasti zdravotníctva, výchovy a vzdelávania*) a pod.

Príslušníci polície sú povinní podrobiť dôkladnej analýze predovšetkým úspešne odhalené a objasnené trestné činy so zameraním aj na zistenie súboru informácií, ktoré charakterizujú postup pri zisťovaní identity indikátorov. Takto spracované poznanie sú povinní poskytnúť pre potreby prípravy a vzdelávania príslušníkov polície a pod.

V praxi je akceptovaná zásada, že každý impulz (*bez ohľadu na formu*) príslušník polície prijíma a v rámci svojich kompetencií rieši. Výsledky aplikovaného výskumu potvrdzujú, že najúčinnnejším zdrojom informácií o pripravovaných a páchaných trestných činoch je aktívna, systematická a cieľavedomá policajná činnosť. V týchto intenciách je vhodné poukázať na využitie kompetencií, ktoré umožňujú príslušníkom polície účelovo realizovať procesy OPČ.⁷ Sú rozhodujúce pri účinnom a efektívnom využívaní impulzov

⁷ Metódy a prostriedky OPČ vytvárajú dostatočné predpoklady na identifikáciu impulzov. Pri ich aplikácii (*identifikácia objektov, identifikácia systémov*) sú využívané v konkrétnom časopriestore zistené fakty alebo informácie, na základe ktorých je možné rozpoznať predpokladaný mechanizmus trestného činu, okruh zúčastnených osôb, pre potreby dokazovania zabezpečiť materiálne a pamäťové stopy a pod. Z tohto dôvodu je nutné venovať poznaniu týchto informácií a faktov osobitnú pozornosť. Ak to nie je akceptované, pri následnom poznávaní hrozí sklznutie do nesprávneho smeru vyšetrovania. Vznik týchto situácií môže byť spôsobený vytvorenými dezinformáciami zo strany kriminálnych subjektov. Z iného uhla pohľadu sú v praxi registrované

a následne pri cieľavedomom a systematickom získavaní relevantných informácií vo vzťahu k dokazovaniu.

Príslušníci polície po prijatí impulzu ho ďalej analyzujú (*pri poznávaní ich vnútornej štruktúry*) – cieľavedome a systémovo rozkladajú na jednotlivé časti (*prvky*), ktoré sú relatívne stálejšie než samotný celok. Napríklad pri poznávaní impulzov im uplatnenie tohto prístupu umožňuje:

- ✓ poznať genézu ich existencie,
- ✓ poznať ich podstatu a javové vlastnosti (*časti, prvky*),
- ✓ skúmať interakčné vzťahy medzi ich časťami (*prvkami*),
- ✓ zisťovať príčinné pôsobenie okolia na ich jednotlivé časti (*prvky*) a opačne – ich pôsobenie na okolie,
- ✓ pracovať s modelom (*pri poznávaní využívať modelovanie a iné metódy*), a to vždy v určitom vzťahu k uplatneniu dispozície ich kompetencií.

Na základe analýz káuz (*vyšetrovacích spisov*) a poznania, ktoré nám prezentovali odborníci v procesoch riadeného rozhovoru sme dospeli k záveru, že východisko odhaľovania TČMK tvoria analýzy dvoch súborov informácií, ktoré majú rozličný obsah a cieľ. Ide o relatívne samostatné analýzy, ktoré sú často realizované paralelne, pričom získané výsledky z týchto analýz podmieňujú rozhodovanie o organizácii a riadení ďalšieho postupu v tomto účelovom poznávaní.

Objektom prvej analýzy je informačná charakteristika impulzu (*fakty a informácie, dôkazy, ktorými je možné posúdiť, či v danom prípade ide alebo nejde o protiprávne konanie, resp. či konanie nie je predstierané*). Cieľom tejto analýzy je definovať poznanie, ktoré tvorí základ identifikácie (*stanovenie, vymedzenie*) potreby realizácie odhaľovania. Je tomu tak preto, lebo túto identitu využívajú pri vymedzení účelu, cieľov (*opodstatnenosť*), rámcovom stanovení úloh, a to vo vzťahu k účinnému a efektívnemu využitiu síl, metód a prostriedkov na tomto úseku policajných činností. Z toho vyplýva, že príslušníci polície touto analýzou plnia predovšetkým diagnosticko-identifikačnú, hodnotiacu, rozhodovaciu a prognostickú úlohu.

Druhou analýzou sú systémovo skúmané a hodnotené determinanty a konštrukty, ktoré v konkrétnej syntéze charakterizujú kriminálno-policajnú situáciu, v ktorej má byť realizované odhaľovanie (*napríklad využitím metód, prostriedkov a foriem operatívno-pátracej činnosti/vyšetrovania*). Cieľom tejto analýzy je definovať možnosti uplatňovania policajných kompetencií (*regulované zákonom, pričom tu striktné platí adrešná zodpovednosť*) pri plnení stanovených úloh, a to v konkrétnom časopriestore.

Z empirie vyplýva, že pri aplikácii tejto analýzy príslušníci polície rešpektujú alternatívne zmeny situácie, ktoré nastávajú, resp. môžu nastať v súvislosti s realizovaným poznaním. Uvedomujú si, že cieľavedomé a systematické poznávanie a hodnotenie situácie (*analýzou*) je jedným z prvkov organizácie a riadenia práce na úseku tohto účelového poznania.

3 „Problém“ v procesoch odhaľovania TČMK – ako teoretická kategória

Pre realizujúcich príslušníkov polície sú výsledky týchto analýz významné už na začiatku poznania, ktorého účelom je dialektické riešenie informačného protikladu medzi formami impulzov, úlohami a možnosťou ich plnenia. V danom prípade informačný protiklad je vyjadrený vzťahmi medzi známymi a neznámymi informáciami, medzi cieľmi poznania

prípady, keď sú tieto nežiadúce stavy spôsobené nedôslednosťou pri poznávaní indikátorov, ktorá korešponduje s úrovňou odbornosti príslušníkov polície a pod. Napríklad v kriminálno-policajnom poznaní je potrebné mať na zreteli, že každý otvorený záujem polície o informácie vyvoláva sebaobranné reakcie u páchatel'ov trestnej činnosti, ktoré sťažujú informačné vyťažovanie indikátorov (*spôsobujú ich izoláciu a nepreniknuteľnosť*).

a metódami, operáciami, prostriedkami a formami jeho realizácie, medzi potrebou riešiť relevantnú otázku a už neexistujúcimi kognitívnymi prostriedkami. Z pohľadu skúmania, hodnotenia, vysvetľovania a projektovania realizácie odhaľovania TČMK tento stav je označovaný termínom „*problém*“.

Problém je bezprostredne neriešená úloha, ktorá ale je, aj napriek tomu, vo svojej podstate, riešiteľná. Je formulovaný otázkou, na ktorú príslušník polície nevie bezprostredne odpovedať. K tomu je nutné dodať, že nejasnosť v poznaní alebo neriešenie poznania samo osebe ešte nie je problémom. Na to, aby pri systémovej realizácii procesov odhaľovania TČMK vznikol problém, musí byť pri tom prítomná snaha alebo potreba túto nejasnosť odstrániť, a to konkrétnym postupom, ktorého cieľom je z neznámeho urobiť známe.⁸ Problém je prekážka (v *poznaní alebo konaní*), ktorá sa bezprostredne nedá prekonať, ale ktorú príslušníci polície môžu a chcú prekonať.

Úlohou príslušníkov polície pri riešení problému je skonštruovať model postupu – zberu, triedenia vstupného poznania a vypracovania variantov informačného výstupu. V policajnej praxi nebýva voľba prostriedkov a metód riešenia závislá len od povahy formulovaného problému, ale taktiež od možností a obmedzení, ktoré existujú, resp. vzniknú pri jeho riešení, ale aj pri realizácii dosiahnutých informačných výstupov (*aj čiastkových*). To potvrdzuje, že je vhodné, ak príslušníci polície limity výberu metód jeho riešenia konzultujú s adresátom. Ten býva lepšie oboznámený s týmito súvislosťami, pretože vo väčšine prípadov zastáva pozíciu špecialistu.

Výsledky výskumu potvrdzujú, že vo vzťahu k odhaľovaniu TČMK je vhodné analyzovať **priebeh typového riadiaceho procesu**, vzhľadom na obsah základných úloh pri riešení problému. To znamená predovšetkým skúmať a hodnotiť technologický postup pri práci s problémom:

1. identifikácia problému:

- ✓ vymedzenie aktuálneho, resp. potenciálneho rozporu medzi očakávaným a reálnym stavom v poznaní,
- ✓ definovanie hlavných dimenzií, v ktorých existuje tento rozpor,
- ✓ zhodnotenie povahy a závažnosti rozporu, ktoré vyúsťujú do rozhodnutia, či proces odhaľovania sa uskutoční (*neuskutoční, ako bude riešený*).

2. konkretizácia identity problému:

- ✓ operacionalizovanie prostredníctvom objektívnych parametrov (*detailizovanie, spresnenie*) rozhodovacích premís,
- ✓ získanie konkrétnych údajov k vybraným rozhodovacím premisám, ktorých spracovanie umožňuje:
 - formuláciu variantov možných riešení,
 - stanovenie priorít vzhľadom na riešenie problému,

 - zdôvodnenie optimálneho riešenia problému – limity a funkcie,
 - vlastné rozhodnutie vo forme zadanej úlohy (*príkazu*).

3. vzťah realizujúcich príslušníkov k plneniu úloh (*psychologická stránka riešenia problému*):

- ✓ akceptácia (*vnímanie, pochopenie*) problému (*forma prezentácie*),

⁸ Zjednodušene povedané: „*Problémom nie je to, čo sa dá riešiť, problémom nie je ani to, čo sa nedá riešiť.*“ Problémom je to, čo sa nerieši a čo sa dá riešiť, problémom je aj to, ak sa rieši to, čo sa nedá riešiť. EDWARD EVERETT HALE (1802 – 1909) „*Nikdy so sebou nenos súčasne viac, než jeden problém. Niektorí ľudia so sebou nosia tri druhy problémov – tie, ktoré mali, tie ktoré majú teraz a tie, ktoré očakávajú.*“

- ✓ postoje k riešeniu (*možnosti riešenia – úspešné, neúspešné, motivácia*),
- ✓ komunikácia participujúcich príslušníkov polície pri riešení problému,
- ✓ predpokladaná angažovanosť pri plnení úloh (*psychologická stránka*).

Príslušníci polície na začiatku účelovej realizácie procesov odhaľovania TČMK vždy riešia otázky, ktoré sami formulujú, pričom vysvetľujú prejav a podstatu impulzu (*indikátor, podnet*). Prax potvrdzuje, že konkrétna formulácia otázok predstavuje polovicu ich úspechu. V týchto súvislostiach platí, že odpoveď je priamo determinovaná cieľavedomým formulovaním otázky. Adekvátne formulácie otázok je podmienená odbornou erudíciou a zodpovednosťou príslušníka polície, ktorý je povinný plniť úlohy na úseku kriminálno-policajného poznania.

V procesoch, ktoré sú realizované za účelom poznania TČMK, je hľadanie odpovedí na otázky determinované od dispozície času a profesionálnej kvalifikovanosti realizujúcich príslušníkov polície. Tí sú povinní vyvarovať sa formálnosti pri ich formulácii. Musia si uvedomovať, že riešenie fiktívnych a redundantných otázok nie je prípustné. V procesoch odhaľovania TČMK musí byť ich činnosť účelová, cieľavedomá a systematická (*sú orgánmi štátnej správy a pri vytyčovaní cieľov musia byť realisti*). Z uvedených dôvodov pri formulovaní otázok musia akceptovať svoju pozíciu a rolu (*adresná zodpovednosť*). Pri formulácii otázok definujú konkrétne oblasti neznalosti. Správna formulácia otázky je dôležitá nielen pre efektívne využitie vlastných disponibilných zdrojov (*právne, personálne, ekonomické, časové, taktické a iné*), ale aj pre vytvorenie základov koordinovaného zapojenia ďalších rezortných a mimorezortných subjektov do tejto činnosti. Je zároveň vstupom i výstupom ich participácie, pretože vo väčšine prípadov, odpovede na nich vytvárajú ďalšie otázky. Príslušníci polície pri formulovaní otázky akceptujú, že odpoveďami majú dosiahnuť konkrétne zníženie neurčitosti v ďalšom pokračovaní poznania. Bez ohľadu na úplnosť, konkrétnu relevanciu pre realizáciu odhaľovania TČMK vykazujú najmä tieto otázky:

- ✓ Prečo je vykonávané? (*právom delegovaná úloha, podnet, indikátor*);
- ✓ Kto bude jeho realizátorom? (*poznávajúci subjekt, prípadná koordinácia – jeho právom reglementované kompetencie a inštitucionálne postavenie, zodpovednosť*);
- ✓ Čo je jeho cieľom? – forma predpokladaného informačného výstupu (*výsledok, efekt – forma a personálne, priestorové a časové pôsobenie; na aké rozhodnutie, rozhodovanie má nadobudnuté poznanie slúžiť; aké aktivity je potrebné vykonať po dosiahnutí cieľa*);
- ✓ Akým spôsobom bude realizované? (*metodika – jej metodológia a taktika*);
- ✓ Ktoré metódy, prostriedky a operácie je možné pri dosahovaní vytýčeného cieľa použiť? (*riešenie rozporu medzi účinnosťou a efektívnosťou*);
- ✓ Kde, v ktorom priestore bude vykonávané? (*situácia, prostredie, lokalita, obmedzujúce podmienky, okolnosti, alternatíva – varianty*);
- ✓ Kedy bude vykonávané? (*situácia v konkrétnom realizačnom čase, časový úsek ohraničený zdôvodneným začiatkom a predpokladaným ukončením, alternatíva – varianty*).

Táto realita, ktorú tvorí poznanie policajnej praxe, potvrdzuje, že v systémovom realizovaní odhaľovania TČMK, identifikovanie východísk nie je len konštatáciou impulzov, ale ide o zložitý, špecifický subsystém aktivít. Tento subsystém predstavuje cestu od poznania drobných čiastočných faktov o skúmanom objekte (*vykazuje relevanciu vo vzťahu k predpokladanej kriminálno-policajnej situácii*), pochopenia a poznania vzťahov medzi týmito faktami až k poznaniu všetkých právne a policajne relevantných stránok o objekte. To potvrdzuje, že realizáciu tohto účelového poznania, jeho účinnosť a efektívnosť, už vo východiskovej fáze ovplyvňuje celý rad faktorov. Jedným z nich sú aj schopnosti poznávajúcich subjektov (*príslušníkov polície*) využívať dispozíciu už existujúceho poznania – tzv. *osobnú a miestnu znalosť (apriórne informácie)*. V praxi toto poznanie plní významnú

signalizačnú funkciu – základňu pre realizáciu aktivít na úseku identifikovania (*odhaľovania, objasňovania a dokazovania*) TČMK a pod.⁹

Osobitne sa to prejavuje, ak zistené fakty (*prvok impulzu*) neposkytujú celistvý obraz o všetkých relevantných skutočnostiach, prostredníctvom ktorých je možné charakterizovať poznávaný objekt, a tak pripúšťajú rôzne vysvetlenia chýbajúcich faktov a vzťahov.

Táto situácia je vo východiskovej fáze realizácie odhaľovania TČMK typická. Na samom začiatku tohto poznávania majú príslušníci polície (*poznávajúci subjekt*) spravidla k dispozícii len neúplné poznatky o poznávanom objekte, ktorých prejavy sú registrované vo forme konkrétneho impulzu (*fragmenty o predpokladanej kriminálnej aktivite, trestnom čine a iné*). V týchto súvislostiach si uvedomujú, že objekty nevznikajú a neexistujú náhodne a chaoticky, ale ako dôsledok zákonitých procesov. Odrazy impulzov existujú v konkrétnom priestore a čase. Je tomu tak preto, lebo medzi impulzom, poznávaným objektom a inými objektmi zákonite vznikli, resp. vznikajú (*existujú*) rôzne vzťahy a závislosti, ktoré majú rôzne formy prejavu. Akceptácia týchto zákonitostí umožňuje príslušníkovi polície vysloviť určité hypotetické objasnenie existencie impulzov a zároveň vyvodiť identifikačné predpoklady, za ktorých by mohli existovať a prejavovať sa v okolitom prostredí a pod. Táto myšlienková predstava o predpokladaných impulzoch ku konkrétnemu objektu iniciuje príslušníkov polície, aby aktívnym skúmaním objektívnej reality zisťovali, či impulzy skutočne existujú alebo nie. Ak je táto praktická previerka úspešná a impulzy sú nájdené (*identifikované*) v dostatočnom množstve, je tým potvrdzovaný hypotetický obraz o poznávanom objekte, je poznávaná pravda o ňom.¹⁰ V realizácii odhaľovania táto myšlienková činnosť je charakterizovaná termínom „*verzie*“, „*poznanie využitím verzií*“. Aj touto skutočnosťou je zvýraznená špecifikácia postupov v činnostiach, ktoré sú realizované za účelom poznávania TČMK. Príslušníci polície pri odhaľovaní TČMK pracujú s tromi základnými typovými domnienkami (*trestný čin je páchaný – spáchaný; trestný čin je predstieraný – trestný čin je fingovaný/inscenovaný; trestný čin nie je páchaný – spáchaný*), ktorých pravdivosť potvrdzujú existenciou (*absenciou*) znakov, ktoré tvoria kriminálny obsah spôsobu ich páchania, ako aj ostatných znakov skutkovej podstaty trestného činu.

Zovšeobecnením poznania z policajnej praxe je možné konštatovať, že utajovanie (*zakrývanie, zahľadzovanie*) spôsobov páchania TČMK sťažuje a mnohokrát i znemožňuje ich poznávanie. Tieto situácie (*majú vplyv na stav a dynamiku kriminality a zmenu v obsahu jej štruktúry*) vyvolávajú potrebu realizovať operatívno-pátraciu činnosť. V týchto intenciách je možné vysloviť záver, že účelom realizovaných opatrení a úkonov vo východiskovom štádiu odhaľovania TČMK je získavanie pravdivých, objektívnych údajov, informácií o poznávanom jave (*objekte*) alebo poznávanom probléme. Prax potvrdzuje, že významným znakom odhaľovania TČMK je, že pri tejto účelovej činnosti ide o získanie istého (*možno povedať vopred proponovaného*) množstva faktov a informácií. Avšak pre potreby rozhodovania

⁹ Kategórie – „*osobná znalosť*“ a „*miestna znalosť*“ je možné charakterizovať ako neukončený proces poznávania. Príslušníci polície pri vytváraní tzv. osobnej a miestnej znalosti systematicky a cieľavedome získavajú fakty a informácie o záujmových osobách a objektoch (*napríklad vo vzťahu k úlohám, ktoré plnia príslušníci služby kriminálnej polície – subjektom a objektom, ktoré sú predmetom ich operatívneho záujmu*). Príslušníci polície, okrem odhaľovania, takto nadobudnuté poznanie využívajú aj pri realizácii preventívnych aktivít na úseku zabezpečovania kontroly kriminality.

¹⁰ Hypotetické myslenie je realizované na základe faktov a informácií o poznávanom objekte. Využívajú ho realizátori odhaľovania, ktorí na základe analýzy získaných faktov, resp. reálnych, analytických alebo apriórnych (*transferových*) informácií, naformulujú domnienky s uvedením podmienok a príčin ich existencie. Naformulovaná domnienka tvorí významný prvok pohybu poznania v procesoch odhaľovania TČMK. Formulácia domnienky musí obsahovať nové tvrdenia, ktorých pravdivosť nebola doteraz preukázaná. Aktívne pôsobí na ďalší realizačný rozvoj týchto špecifických foriem poznávania trestného činu, je zároveň určitým projektom riešenia problému. Poznávacia hodnota naformulovanej domnienky spočíva v tom, že realizátori procesov odhaľovania zdôvodňujú nielen bezprostredne vnímané fakty a informácie o objekte, ale ich existenciu aj predpokladajú (*predvídajú*).

o postupe tohto poznania mnohokrát postačujú fakty a informácie získané skúmaním a hodnotením konkrétneho javu, ktorý existuje za určitých situácií. Ich pravdivosť a objektivnosť nesmie byť dotknutá alebo narušená subjektívnymi vplyvmi. V tom spočíva objektivný význam faktov a informácií pre účelovú postupnú realizáciu činností v systéme dokazovania TČMK. Z istého aspektu, charakteristickou črtou dokazovania TČMK je, že získavanie, overovanie a hodnotenie faktov a informácií sa realizuje špecifickými metódami, ktorých aplikácia je regulovaná zákonom.

4 Cieľ a účel procesov odhaľovania TČMK

Odhaľovanie TČMK je cieľavedomá, komplexná, plánovitá, sústavná a tvorivá činnosť. Je to zámerné konanie kompetentných orgánov štátnej správy, ktorého prejavy vykazujú adaptačný, anticipačný a permanentný charakter (v súlade s potrebami a požiadavkami spoločnosti na existujúcom stupni spoločenského vývoja). Z uvedeného vyplýva, že pre túto činnosť sú typické vlastností (znaky), ktoré vymedzujú jej:

- *špecifikáciu* – realizácia odhaľovania je limitovaná: *právnou reguláciou; akceptáciou princípov etiky a morálky; dôverou občana k príslušníkom polície; uznaním ich pocitov; rešpektovaním nadriadenosti a podriadenosti; uplatnením objektivnej sebakritiky, kritiky; hodnotením a pod.*
- *zámernosť a cieľavedomosť* – odhaľovanie je premyslené konanie v súlade s vytýčením poznávaného ideálu (*vytvorenie predpokladov na zabezpečenie neodvratnosti trestného postihu – trestnosť*) – uvedomenie si toho, čo je potrebné poznávať, ktoré determinanty a konštrukty môžu ovplyvňovať napĺňanie účelu a dosahovanie cieľa,
- *všestrannosť* – v odhaľovaní je uplatňovaný najmä interdisciplinárny prístup, čo ovplyvňuje:
 - *poznanie dispozícií realizačných (osobných) kompetencií, (akceptácia zodpovednosti, ktorá vyplýva z pozície a roly príslušníka polície),*
 - *systémový pohľad na poznávaný objekt, vedomosti o objekte poznávania, postoj k svetu (poznaniu),*
 - *vedomosť a schopnosť pracovať s informáciami (vytvárať a vyťažovať informačné siete),*
 - *vedomosť a schopnosť vytvárať vhodné podmienky na realizáciu odhaľovania, (v konkrétnej perspektíve),*
 - *vedomosť a schopnosť kooperovať a komunikovať (napríklad s občanom), schopnosť zapojiť do procesov poznávania ďalšie subjekty (ocenenie druhých),*
 - *vedomosť a schopnosť vnímať význam spätnej väzby a pod.*
- *adaptačný charakter* – orientácia odhaľovania je zosúladená s potrebami občana, spoločnosti, polície (*rozhodujúca je príprava subjektov na realizáciu odhaľovania a objasňovania*), t. j. tvorba vedomostí a návykov, ktoré umožnia realizátorom správne a vhodne (*operatívne, inovatívne, ...*) riešiť existujúce situácie,
- *anticipačný charakter* – predvídanie vývoja potrieb odhaľovania a kvalít, ktoré je nutné v súvislosti s existenčnou dispozíciou rozvinúť (*príspevok k rozvoju poznania a vytvorenie podmienok na zvýšenie úrovne účinnosti a efektivity*),
- *permanentný charakter* – pozície a roly realizátorov (*príslušníkov polície*) sú účelovo vytvárané; odhaľovanie je vykonávané nepretržite, stále až do času akceptácie dosiahnutého informačného výstupu, ktorý je (*a bude aj v budúcnosti*) pomerne frekventovane využívaný aj pri riešení kriminálno-polícajných situácií a pod.

V konkrétnej syntéze, tieto vlastnosti je možné využiť pri demonštratívnom popisovaní komponentov, ktorými sú cieľ, účel a motívy účelovej realizácie procesov odhaľovania TČMK.

4.1 Ciele realizácie procesov odhaľovania TČMK

Výsledky výskumu potvrdzujú, že cieľ v procesoch odhaľovania má mať kategoriálny charakter, nie však dogmatický. Príslušníci polície ho za určitej situácie môžu modifikovať. Cieľ v procesoch odhaľovania TČMK predstavuje súhrnné predstavy príslušníka polície o vlastnostiach informačného výstupu, ktoré chce touto činnosťou spracovať. Ponúka odpoveď na otázku: „Čo chce činnosťou dosiahnuť?“ Výsledný cieľ odhaľovania pozostáva zo súboru čiastkových cieľov, spočíva vo všestrannom objektívnom poznaní určitého objektu, ktoré je zosúladené s identifikovanými potrebami a kriminálno-polícajnou situáciou, v ktorej sa uskutočňuje.

Cieľom odhaľovania TČMK je získať nové poznatky o rozličných javoch, vlastnostiach, stránkach konania, v ktorom sa vidí alebo predpokladá páchaný alebo spáchaný TČMK. Prax potvrdzuje, že dosiahnutím tohto cieľa (*poznatie týchto skutočností*) je možné tieto protispoločenské javy (*tretný čin, kriminalita*) ovplyvňovať, usmerňovať ich vývin, a to v súlade s potrebami spoločnosti. Aj to potvrdzuje, že cieľ je to, čo je postupne možné touto špecifickou činnosťou dosiahnuť (*méta*). Danosť východiska v tomto postupe vykazuje charakter relativity (*má vzťahový charakter*). Je spájaná so zameraním, orientovaním sa na cieľ. Tvorí základ, začiatok prechodu k cieľu.

Z tohto hľadiska je východisko odhaľovania informačne chudobnejšie ako cieľ. To potvrdzuje, že dosiahnutý cieľ má byť (*z hľadiska tejto špecifickej poznávacej policajnej činnosti*) niečím novým. Vnútorým obsahom cieľa odhaľovania môže byť buď samo odstránenie nespokojnosti alebo s tým spojené poznanie (*d'alší zamýšľaný informačný výstup – výsledok, efekt*). To znamená, že na odstránenie nespokojnosti intencionálne dosiahnutie ďalšieho poznania nemusí byť nijako nevyhnutné. Napríklad v praxi sme registrovali situácie, v ktorých príslušníci polície dosiahli ciele náhodne (*non intencionálne*).¹¹

K uvedeným skutočnostiam je vhodné uviesť, že v realizačnej praxi príslušníci polície pri vymedzení cieľov odhaľovania akceptujú aj deterministický prístup.¹² To znamená, že vychádzajú zo spoločenskej podmienenosti poznávacieho cieľa. V danom prípade, cieľ vymedzujú ako súčasť zámerného pôsobenia v konkrétnom prostredí, a to v procese plnenia úloh.¹³ Je tomu tak preto, lebo identitu cieľa určujú vlastnosti, ktoré vykazujú relevanciu v súlade s dvoma základnými stránkami tejto špecifickej činnosti:

- ✓ objektívnu (*reálna situácia, požiadavky adresáta, reálne informácie, analytické, transferové*),
- ✓ subjektívnu (*možnosti a schopnosti, odborná úroveň realizátora*).

Z uvedeného vyplýva, že vymedzený cieľ v systémovej realizácii odhaľovania TČMK musí byť konkrétny a reálne dosiahnuteľný.

¹¹ HATALA, V., 2003. *Motív a tretný čin*. Bratislava: Wolters Kluwer, s. 45.

¹² Používajú aj indeterministické prvky (*popierajú nevyhnutné, zákonité súvislosti javov v prírode a v spoločnosti, popieranie determinizmu*). V niektorých prípadoch (*použitím indeterministických prvkov*) odmietajú dialektickú podmienenosť poznania sveta. Pôvod poznania pripisujú nadprirodzeným silám alebo nemeniacej sa objektívnej realite nezávislej od vývoja spoločnosti a pod. Akceptácia tohto prístupu v odhaľovaní TČMK má subsidiárny charakter.

¹³ Úloha je kategória – čo všetko sa urobí, aké sú kroky, aby príslušník polície proces kriminálno-polícajného poznania mohol úspešne zavŕšiť – získať fakty a informácie, vykonať ich analýzu a syntézu, určiť identitu ich relevancie a pod.

Úspešne realizované odhaľovanie TČMK potvrdzuje, že účinnosť a efektivita pri vymedzovaní cieľov odhaľovania je determinovaná motiváciou príslušníkov polície, ktorá je spájaná s výkonom policajnej činnosti.

4.2 Účel a motív realizácie procesov odhaľovania TČMK

Motív predstavuje vnútornú pohnútku pri dosahovaní cieľa, t. j. v účelovej realizácii procesov odhaľovania, stav, v ktorom sa pravdou môže stať to, čo príslušník polície chce, aby bolo pravdou. V týchto súvislostiach obsah účelu realizácie odhaľovania TČMK je možné vysvetliť jeho komparáciou s motívom tejto činnosti.¹⁴ Podľa tohto výkladu, motívom je nespokojnosť s prítomným stavom, účelom zasa odstránenie tohto stavu a dosiahnutie želaného budúceho stavu. Aj na motív a účel sa pýtame „Prečo?“, lenže pri motíve odpovedáme: „Preto, lebo“ a pri účele zase: „Preto, aby“.

Z teoretického hľadiska je vhodné uviesť, že účely činností v systéme realizácie odhaľovania TČMK je vhodné kategorizovať z hľadiska:

- ✓ vytvárania informačných predpokladov pre jeho realizáciu,
- ✓ vytvárania konštruktov pre jeho realizáciu,
- ✓ akceptácie pôsobiacich vonkajších faktorov pri jeho realizovaní, a to pri modifikácii postupov pri dosahovaní cieľov,
- ✓ realizačných možností špecifických činností aplikovaných v jeho systéme.

Na všetky tieto účely sa vzťahujú osobitné pravidlá. To však nevyklučuje povinnosť systémovo ich uplatniť pri projektovaní procesov odhaľovania TČMK:

- ✓ projektovaní, spracovaní systémového modelu procesu,
- ✓ analytickom rozklade tejto reality,
- ✓ stanovení cieľov,
- ✓ formulácii domnienok (*napríklad – čo, kto, kedy, kde, ako, prečo, s kým*) a stanovení úloh pri ich verifikácii (*s vymedzením zodpovednosti za ich plnenie – pozícia, rola, čas, miesto, alternatívy*),
- ✓ fixácii postupu a stanovení zásad komunikácie (*dosiahnutých čiastkových informačných výstupov, určení spôsobu (technik) komunikácie (v intra- a infraštruktúre)*),
- ✓ hodnotení (*kvantifikácia a kvalifikácia zistených vlastností objektu vo forme stanovených výstupov, popis – deskripcia procesov, akceptácia kompetencií, zodpovednosť – čas, kvalita, podiel realizátorov pri dosahovaní pridanej hodnoty, financie a pod.*),
- ✓ rozhodovaní o realizácii dosiahnutých informačných výstupov (*alternatívna akceptácia vzniknutej situácie*) a pod.

Táto postupnosť potvrdzuje, že odhaľovanie TČMK sa vyznačuje realizačnou zložitosťou. Zložitosť spočíva najmä v spôsoboch získavania faktov a informácií o objekte poznania (*konaní, realizácii kriminálnych aktivít, trestnom čine a súvisiacich skutočnostiach, páchatelovi a pod.*). Napríklad spáchaný TČMK je jav, ktorý sa odohral v minulosti, nemožno ho vnímať bezprostredne, ale len sprostredkovane, napríklad:

- ✓ prostredníctvom nositeľov faktov a informácií (*odrazov, stôp*) nachádzajúcich sa jednak v materiálnom prostredí, jednak vo vedomí ľudí (*pamäťových stôp*),

¹⁴ HATALA, V., 2003. *Motív trestného činu*. Bratislava: Wolters Kluwer, s. 47.

- ✓ vytvorením, prostredníctvom analytickej činnosti (*analytické informácie*), resp. využitím transferu poznania (*apriórne informácie*).

Sme toho názoru, že aj tieto skutočnosti potvrdzujú, že procesy odhaľovania TČMK vo svojej podstate predstavujú riešenie úlohy. Účinnosť a efektivitu tejto špecifickej policajnej činnosti výrazným spôsobom ovplyvňujú schopnosti príslušníkov polície aplikovať metódy v opatreniach a úkonoch, získavať fakty, informácie a adekvátne dekodovať ich realizačnú relevanciu.

Záver

Máme za to, že z nami prezentovaného poznania vyplýva, že predmetom odhaľovania a objasňovania v trestnej veci je určitá skutková podstata trestného činu, ktorá má svoj vonkajší prejav (v *rôznych udalostiach a faktoch*). Tento predmet má presne vymedzený rámec v čase a priestore. TČMK sú odrážané v rôznych formách, s rôznou intenzitou ich prejavu v okolitom prostredí. Ich odraz vo vonkajšom prostredí je vyvolaný (*vzniká*) pôsobením „*zákonitosti príčinnej súvislosti a vzájomnej podmienenosti javov a predmetov sveta*.“ Práve tieto skutočnosti sú realizátori odhaľovania a objasňovania povinní akceptovať. Tí svoju pozornosť orientujú na zistenie vzťahov medzi trestným činom a jeho následkami, medzi páchatelom a obeťou v prostredí, v ktorom je trestný čin páchaný a spáchaný.

V konkrétnej syntéze, určená identita týchto súvislostí, ktorá je zafixovaná vo vonkajšom prostredí, vytvára predpoklady pre realizáciu východiskového štádia odhaľovania TČMK. Realizačným obsahom tohto štádia sú nami prezentované aktivity, ktorých popis je vhodné využiť pri spracovaní metodík odhaľovania a objasňovania TČMK. V tejto súvislosti musíme konštatovať, že v policajnej praxi je práca s metodikami odhaľovania trestných činov nedostatočná (*potvrdzujú to aj výsledky nami realizovaného aplikovaného výskumu*).

Nami prezentované poznanie vo forme vedeckej štúdie tvorí sumár odporúčaní, ktorých akceptáciou je možné dosiahnuť vyššiu úroveň účinnosti a efektivity plnenia stanovených úloh na úseku odhaľovania TČMK.

Literatúra

- ERNEKER, J. – PORADA, V. a kol., 2006. *Poznávaní potrieb a transfer vedeckých poznatku do policejní praxe*. Praha: Policejní akademie České republiky, 152 s. ISBN 80-7251-217-X, 152 s.
- HATALA, V., 2003. *Motív a trestný čin*. Bratislava: Wolters Kluwer, 187 s. ISBN 80-8904-769-6.
- HULLOVÁ, M. et al., 2015. *General Crime*. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 220 s. ISBN 978 -80 -8054 -654-0.
- HULLOVÁ, M. a kol., 2018. *Problémy pri odhaľovaní a objasňovaní vybraných druhov mravnostnej kriminality: Záverečná správa*. 1. vydanie. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 326. s. Výsk. 240.
- LISONĚ, M., VAŠKO, A. a kol., 2018. *Teória kriminálno-policajného poznania*. Bratislava: Wolters Kluwer, 389 s. ISBN 978-80-8168-838-6.
- LISONĚ, M., 2016. *Odhaľovanie a objasňovanie trestných činov všeobecnej kriminality*. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 248 s. ISBN 978-80-8054-673-1.

Key words: detection, criminality against morality, criminal police cognition, processes of detection of crimes, stadium of crimes detection.

Summary

In the presented study, the authors introduce knowledge gained from the applied research, objects of which are detection and clarification of particular crimes against morality and the subjects are their processes, determinants, and constructs. They state that in the police practice detected issues are determined by absence of transfer of theoretical knowledge into the system of police activities. Particularly, they focus on cognition of starting stadium of detection of the crimes against morality.

*prof. Ing. Miroslav Lisoň, PhD.
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Katedra kriminálnej polície
e-mail: miroslav.lison@minv.sk*

*pplk. doc. JUDr. Monika Hullová, PhD.
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Katedra kriminálnej polície
e-mail: monika.hullova@minv.sk*

Recenzenti: doc. JUDr. Antonín Nesvadba, PhD., JUDr. Adrián Vaško, PhD.